

İŞVEREN TARAFINDAN İŞÇİLERE VERİLEN HEDİYE ÇEKLERİNİN VERGİ VE SGK MEVZUATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yasin KULAKSIZ*

ÖZ

Devletin kamu harcamalarını finanse etmek, ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmek amacıyla tahsil etmiş olduğu cebri, nihai, karşılıksız, yasal dayanağa haiz bulunan gerçek ve tüzel kişilerden tahsil edilen parasal yükümlülük olan vergiler Devletin en temel finansman kaynağıdır. Sosyal güvenlik harcamalarının finansmanı için parafiskal bir kurum olan Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından toplanan primler de bazı yönleriyle vergilere benzemektedir. Primlerin vergiler gibi kanunilik, cebri olma, karşılıklılık, para ile ödenme, gerçek ve tüzel kişilerden alınma gibi ortak özellikleri mevcuttur. Ortak özellik bu şekilde iken aralarındaki en temel farklılık ise vergilerin karşılıksız primlerin ise karşılıklı olmasıdır. Bu iki önemli finansman kaynağı ile ilgili olarak işveren tarafından işçilere değişik adlarla yapılan hangi ödemelerin vergi ve prime dahil edileceği son derece önemli bir konudur. Konuyla ilgili olarak uygulamada bazı işverenlerce işçilere verilen hediye çeklerinin hangi vergilere tabi tutulacağı, prime tabi olup olmayacağı hususunun uygulayıcılar açısından bilinmesi yararlı olacaktır.

Anahtar Sözcükler: İşveren, İşçi, Hediye Çeki, Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi, Katma Değer Vergisi, Damga Vergisi, Sigorta Primi

1. GİRİŞ:

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1 inci maddesine göre sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadî kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler, iş ortaklıkları Kurumlar Vergisine tabidir ve kurum kazancı, gelir vergisinin konusuna giren gelir unsurlarından oluşur.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 2 nci maddesine göre gelirin unsurları; ticari, kazançlar, ziraî kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları ve diğer kazanç ve iratlardır.

* SGK Müfettişi

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 1 inci maddesine göre verginin konusunu teşkil eden işlemler; ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler, her türlü mal ve hizmet ithalatı, ve diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetlerdir.

488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre; bu Kanuna ekli (1) sayılı tabloda yazılı kağıtlar Damga vergisine tabidir.

5510 sayılı Kanunun 79 uncu maddesine göre; kısa ve uzun vadeli sigortalar ile genel sağlık sigortası için Devlet prim almak ilgililer de prim ödemek zorundadır. 5510 sayılı Kanuna göre sigortalıların prime esas kazançları üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar; hizmet akdine tabi işverenin yanında çalışan sigortalıların yani 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi sigortalıların prime esas kazançları, kendi nam ve hesabına çalışan sigortalıların yani 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine tabi sigortalıların prime esas kazançları ile kamu görevlilerinin yani 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabi sigortalıların prime esas kazançlarıdır.

2. HEDİYE ÇEKLERİNİN VERGİ MEVZUATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

2.1. Kurumlar Vergisi:

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 6 ncı maddesinde, kurumlar vergisinin, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanacağı ve safi kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanununun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Hediye çeklerinin Kurumlar Vergisi karşısındaki durumunun ne olacağı Gelir İdaresi Başkanlığınca çıkarılan bir Özelge ile açıklığa kavuşturulmuştur. Söz konusu Özelgede; “...Ticari kazancın tespitinde iki temel ilke geçerlidir. Bunlar “dönemsellik” ve “tahakkuk esası” ilkeleridir. Tahakkuk esası ilkesinde, gelir veya giderin miktar ve mahiyet itibariyle kesinleşmiş olması yani geliri veya gideri doğuran işlemin tekemmül etmesinin yanı sıra, miktarının ve işlemde kaynaklanan alacağın veya borcun ödeme şartlarının da belirlenmiş olması gereklidir. Bu esas dikkate alındığında, bir gelir unsurunun, özel bir düzenleme bulunmadığı sürece, mahiyet ve tutar itibariyle kesinleştiği dönem kazancının tespitinde dikkate alınması gerekmektedir. Bu hüküm ve açıklamalara göre, şirketinizin

müşterilerine alışverişlerinde kullanılmak üzere hediye çeki vermesi ve müşteriler tarafından bu hediye çeklerinin kullanılması durumunda; verilen hediye çekini müşterinin hediye çekini kazandığı gün aynı alışverişte kullanması halinde; alışverişin toplam bedelinin hasılat olarak, kullanılan çek bedelinin ise pazarlama, satış ve dağıtım gideri olarak, verilen hediye çekini, müşterinin hediye çekini kazandığı günden farklı bir günde kullanması halinde; söz konusu hediye çekinin verildiği günden itibaren nazım bir hesapta izlenmesi ve daha sonra farklı bir günde kullanıldığında da çek bedelini de içeren alışverişin toplam bedelinin hasılat olarak, kullanılan çek bedelinin ise pazarlama, satış ve dağıtım gideri olarak hediye çekinin kullanıldığı tarihin içinde bulunduğu döneme ilişkin kazancın tespitinde dikkate alınması gerekmektedir. Öte yandan, hediye çekinin çeki almaya hak kazanmış kişi dışında başka bir kişi tarafından kullanılması vergi uygulamaları açısından herhangi bir önem arz etmemektedir.” Denilmiştir.(Gelir İdaresi Başkanlığı Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü, 15.01.2018)

Kurumlar Vergisi ile ilgili olarak yukarıdaki mevzuat hükümleri yorumlandığında, hediye çekinin bu çeki çıkaran işletmeden satın alınması aşamasında henüz bir mal teslimi ve hizmet ifası söz konusu olmadığından, Kurumlar Vergisi yönünden vergiyi doğuran olay gerçekleşmeyecek olduğundan hediye çekinin satılması aşamasında alınan tutarların avans olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Avans olarak değerlendirilen bu tutar için gerçekleşen bir mal ya da hizmet satışı söz konusu olmadığından çeki satın alan şirket adına bu aşamada fatura düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır. Hediye çekleri kullanıldıkları dönemde ise satan firma tarafından gelir, alıp dağıtacak olan firma tarafından da gider olarak kaydedilecektir.

2.2. Gelir Vergisi:

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 61 inci maddesine göre; ücret, işverene tabi belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir. Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun

mahiyetini değiştirmeyiz. Bu kanunun uygulanmasında, evvelce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler de ücret sayılmaktadır.

Gelir Vergisi ile ilgili olarak yukarıda değinilen mevzuat hükümlerine göre direk para olarak ödenmeyen ve aynı bir mahiyette olan alışveriş çeklerinin gelirin unsurları arasında yer alan ücret olarak gelir vergisine tabi tutulması gerektiğini söyleyebiliriz.

2.3. Katma Değer Vergisi:

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 2 nci maddesine göre; teslim, bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik veya onun adına hareket edenlerce, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesidir. Bir malın alıcı veya onun adına hareket edenlerin gösterdiği yere veya kişilere tevdi teslim hükmündedir. Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi halinde, malın nakliyesinin başlatılması veya nakliyeciyi veya sürücüye tevdi edilmesi de mal teslimidir.

Aynı Kanununun 17 nci maddesinin dördüncü fıkrasının (ę) bendinde; “Külçe altın ve külçe gümüş teslimleri ile kıymetli taşların (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet, inci) 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre Türkiye’de kurulu borsalarda işlem görmek üzere ithali, borsaya teslimi ve borsa üyeleri arasında el değiştirmesi, döviz, para, damga pulu, değerli kâğıtlar, hisse senedi, tahvil, (elde edilen faiz gelirleri ile sınırlı olmak üzere tahvil satın almak suretiyle verilen finansman hizmetleri dâhil) varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikaları, Türkiye’de kurulu borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçları ile metal, plastik, lastik, kauçuk, kâğıt, cam hurda ve atıkları ile konfeksiyon kırpıntılarının tesliminin “diğer istisnalar” kapsamında Katma Değer Vergisinden istisna olduğu düzenlenmiştir.

Ayrıca konu ile ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığınca çıkarılan bir Özelgede; “...Satış cirosunu arttırmak amacıyla hediye çeklerinin müşterilere verilmesinde, mal tesliminden söz edilemeyeceğinden KDV hesaplanmasına gerek bulunmamaktadır. Müşteriye verilen hediye çeklerinin, hediye çekinin verilmesine esas mal teslimi ile birlikte kullanılması, hediye çeki ile satın alınan mal ve hizmetin hediye çeki verilmesini gerekli kılan mal teslimi veya hizmet ifasına bağlı olarak aynı faturada yer alması ve ticari teamüllere

uygun miktarda olması halinde hediye çeki tutarı iskonto olarak katma değer vergisi matrahı olan bedelden indirilebilir. Müşterilere belirli harcama tutarı karşılığında verilen hediye çeklerinin daha sonraki alışverişlerinde kullanılması halinde, mal teslimi ve hizmet ifasına ilişkin KDV hesaplanması gerekmekte olup, hediye çeki verilmesine esas ilk faturada bu tutarın iskonto olarak dikkate alınması ya da hediye çekine karşılık verilen ürüne ilişkin hesaplanan KDV'nin aynı zamanda indirim konusu yapılması mümkün değildir. Çeki almaya hak kazanmış kişi dışında başka kişiler tarafından kullanılmasının KDV uygulaması açısından bir etkisi bulunmamaktadır.” Denilmiştir. (Gelir İdaresi Başkanlığı Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü, 15.01.2018)

Katma Değer Vergisi ile ilgili olarak yukarıda değinilen mevzuat hükümlerine göre işveren tarafından işçilere verilen hediye çeklerinin teslim anında Katma Değer Vergisine tabi tutulmaması gerektiğini, vergiyi doğuran olayın hediye çekinin kullanılması sırasında gerçekleştiğini ve çekin kullanımı sırasında Katma Değer Vergisine tabi tutulması gerektiğini söyleyebiliriz.

2.4. Damga Vergisi:

Damga Vergisi Kanunu, Ek-1 sayılı tablonun IV/1-b listesine bakıldığında söz konusu listede; maaş, ücret, gündelik, huzur hakkı, aidat, ihtisas zammı, ikramiye, yemek ve mesken bedeli, harcırah, tazminat ve benzeri her ne adla olursa olsun hizmet karşılığı alınan paralar (avans olarak ödenenler dahil) için verilen makbuzlar ile bu paraların nakden ödenmeyerek kişiler adına açılmış veya açılacak carî hesaplara nakledildiği veya emir ve havalelerine tediyeye olunduğu takdirde nakli veya tediye temin eden kâğıtların Damga Vergisine tabi olacağı belirtilmiştir.

Damga Vergisi ile ilgili olarak yukarıda değinilen mevzuat hükümlerine göre işveren tarafından işçilere verilen hediye çeklerinin ücret mahiyetinde olduğundan Damga Vergisine tabi tutulması gerektiğini söyleyebiliriz.

2.5. Vergi Usul Kanunu:

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 229 uncu maddesine göre; fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikadır. İşveren tarafından işçilere verilen alışveriş çekleriyle ilgili olarak

düzenlenecek belgelerin zamanının ne olacağı konusu ile ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığınca çıkarılan Özelgede; “...satış cironuzu arttırmak amacıyla hediye çeklerinin müşterilere verilmesinde mal tesliminden söz edilemeyeceğinden fatura düzenleme zorunluluğunuz bulunmamaktadır. Ancak, söz konusu teslim karşılığında bilgi amaçlı olarak Vergi Usul Kanununda sayılan belgeler dışında bir belge düzenlenmesi mümkün bulunmaktadır. Müşterilere teslim edilen hediye çekleriyle şirketinizden mal veya hizmet satın alınması halinde, müşterilere yapılan teslim ve hizmetlerin karşılığı alıcı adına fatura veya ödeme kaydedici cihaz fişi düzenlenmesi gerekmektedir.” Denilmiştir. (Gelir İdaresi Başkanlığı Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü, 15.01.2018)

Konu ile ilgili olarak Vergi Usul Kanununun yukarıdaki düzenlemeleri yorumlandığında hediye çekinin müşteriye verilmesi anında fatura düzenlenmesi zorunlu olmayıp fatura mal veya hizmet satın alınması esnasında düzenlenecektir.

3. HEDİYE ÇEKLERİNİN SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

Yukarıda yazımızın girişinde de belirtilen ve (4-a), (4-b) ile (4-c) olmak üzere üç gruba ayrılan sigortalıların prime esas kazançları 5510 sayılı Kanunun 80 inci maddesinde ayrıntılı olarak açıklanmış olup biz yazımızın konusu ile ilgili olan hizmet akdi ile işverene bağlı olarak yani 4-a kapsamında çalışan sigortalıların prime esas olan ve olmayan kazançlarından bahsedeceğiz.

5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalıların prime esas kazançları aşağıdaki şekilde belirlenir. (Hizmet akdine tabi olarak işveren yanında çalışan sigortalılar) hak edilen ücretler prime esas kazançların hesabında;

- ✓ Hak edilen ücretler,
- ✓ Prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay içinde yapılan ödemelerin ve işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen tutarlar dikkate alınacaktır.

Aynı maddenin devamına göre ise; aynı yardımlar, ölüm, doğum ve evlenme yardımları, görev yollukları, seyyar görev tazminatı, kıdem tazminatı, iş sonu tazminatı veya kıdem tazminatı mahiyetindeki toplu ödeme, keşif ücreti, ihbar ve kasa tazminatları, ile Kurumca tutarları yıllar itibarıyla belirlenecek

yemek, çocuk ve aile zamları, işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen ve aylık toplamı asgari ücretin % 30'unu geçmeyen özel sağlık sigortası primi ve bireysel emeklilik katkı payları tutarlarının, prime esas kazançta tabi tutulmayacak ve bu istisnalar dışında her ne adla yapılırsa yapılsın tüm ödemeler ile aynı yardım yerine geçmek üzere yapılan nakdi ödemeler prime esas kazançta tabi tutulur. Diğer kanunlardaki prime tabi tutulmaması gerektiğine dair muafiyet ve istisnalar bu Kanunun uygulanmasında dikkate alınmayacaktır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile ilgili olarak yukarıda belirtilen hükümler yorumlandığında işveren tarafından işçiye verilen hediye çekinin aynı bir sosyal yardım mahiyetinde olduğundan dolayı prime esas kazançta dahil edilmemesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak burada işçiye verilen hediye çekinin işyerinin anlaşmalı olduğu yer dışında para gibi başka yerlerde de kullanılabilmesi halinde durum farklılaşacak ve söz konusu hediye çekinin bu kez prime esas kazançta dahil edilmesi gerekecektir.

Konuyla ilgili olarak Yargıtay 21. Hukuk Dairesi verilen bir kararda; aynı yardımların özellik gösterdiği, aynı yardımların, sosyal veya kişisel bir ihtiyacın karşılanması yolunda yapıldığı, yardımın aynı veya para olarak yapılmasının öneminin bulunmamakta olduğu, örneğin işverenin sigortalılarına dağıttığı elbise, ayakkabı, sigortalı çocukları için kitap, kırtasiye gibi yardımların doğrudan aynı nitelik taşımasına karşın bu yardımların yemek bedeli, taşıt gideri, yakacak bedeli, dikiş ücreti, mesken veya sağlık yardımı, öğrenim yardımı türünden nakitte olabileceği, bu tür somut biçimde belli edilmiş ihtiyaca yönelik yardımların aynı yardım olarak kabul edileceği ve prim hesabında dikkate alınmayacağına hükmedilmiştir.(Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 05.02.2007)

4. SONUÇ:

İşveren tarafından sosyal amaçlı olarak işçilere verilecek olan hediye çekleri bu çeki çıkaran işletmeden satın alınması aşamasında henüz bir mal teslimi ve hizmet ifası söz konusu olmadığından, Kurumlar Vergisi yönünden vergiyi doğuran olay gerçekleşmeyecek olduğundan fatura düzenleme zorunluluğu olmayacaktır. Hediye çekleri kullanıldıkları dönemde ise satan firma tarafından gelir, alıp dağıtacak olan firma tarafından da gider olarak kaydedilecektir.

İşveren tarafından işçilere verilen hediye çekleri teslim anında Katma Değer Vergisine tabi tutulmayacak, vergiyi doğuran olay hediye çekinin kullanılması sırasında gerçekleştiği için hediye çekinin kullanımı sırasında Katma Değer Vergisine tabi tutulması söz konusu olacaktır.

Hediye çekleri, çekin verildiği kişi açısından ise ücret mahiyetinde olduğundan çekin verilmesi ile birlikte söz konusu çekten gelir ve damga vergisi kesintileri gerçekleşecektir.

İşveren tarafından işçilere verilen hediye çekleri, 5510 sayılı Kanunun prime esas kazançlarla ilgili hükümleri incelendiğinde aynı yardım mahiyetinde olduğundan prime esas kazançta dahil edilmeyecektir. Ancak işçiye verilen hediye çekinin işyerinin anlaşmalı olduğu yer dışında para gibi başka yerlerde de kullanılabilmesi halinde durum farklılaşacak ve söz konusu alışveriş çekinin bu kez prime esas kazançta dahil edilmesi gerekecektir.

KAYNAKÇA

Gelir İdaresi Başkanlığı Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü (15.01.2018). 62030549-125[6-2014/303]-45239 Özelgesi

T.C. Yasalar (06.01.1961). *193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (10700 sayılı)

T.C. Yasalar (10.01.1961). *213 sayılı Vergi Usul Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (10705 sayılı)

T.C. Yasalar (11.07.1964). *488 sayılı Damga Vergisi Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (11751 sayılı)

T.C. Yasalar (16.06.2006). *5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (26200 sayılı)

T.C. Yasalar (21.06.2006). *5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (26205 sayılı)

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi (05.02.2007) *T. 2006/4180 E. 2007/1193 K. sayılı Kararı*.